

โครงสร้างและปัจจัยกำหนดเงินฝากและสินเชื่อ

ของธนาคารพาณิชย์รายจังหวัด

STRUCTURES AND DETERMINANTS OF COMMERCIAL BANK DEPOSITS AND LOANS BY PROVINCES

ถวิล นิลใบ¹

Tawin Nilbai¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ประการแรก วิเคราะห์โครงสร้างเงินฝากและสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์รายจังหวัด ประการที่สอง ศึกษาปัจจัยกำหนดเงินฝากและสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์รายจังหวัด เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ข้อแรกใช้วิธีการวัดสัดส่วนการกระจุกตัว (concentration ratios) และเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่สอง ใช้วิธีวิเคราะห์แบบอนุกรมเวลาและภาคตัดขวาง (Panel data analysis) ทำการศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 - 2557 ครอบคลุม 76 จังหวัด ผลการศึกษาพบว่า ในช่วงที่ทำการศึกษารูปแบบโครงสร้างเงินฝากและสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์จังหวัดไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงและมีการกระจุกตัวค่อนข้างสูง สำหรับผลการศึกษาปัจจัยกำหนดพบว่า ผลผลิตมวลรวมจังหวัดเป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญในการกำหนดเงินฝาก

¹ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

E-mail Address: Neo9granger@gmail.com

และสินเชื่อ ขณะที่อัตราดอกเบี้ยแท้จริงไม่มีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: เงินฝากธนาคารพาณิชย์รายจังหวัด สินเชื่อธนาคารพาณิชย์รายจังหวัด
สัดส่วนการกระจุกตัว การวิเคราะห์แบบอนุกรมเวลาและภาคตัดขวาง

Abstract

This paper has 2 objectives: the first one is to analyze the structures of commercial bank deposit and loan by provinces, the second one is to study factors determining commercial bank deposit and loan by provinces. To achieve the first objective, the study utilizes the concept of concentration ratio and panel data analysis for the second one. The study is conducted over the period 2005 - 2014, covering 76 provinces. The results show that the structures of both commercial bank deposit and loan by province are highly concentrated and have not changed. For the second objective, Gross Provincial Products plays an important role to determine both loans and deposits, but not the real interest rates.

Key words: Provincial commercial bank deposit, Provincial commercial bank loan, Concentration ratios, Panel data analysis

หลักการและเหตุผล

ภาคการเงิน (financial sector) มีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วนคือ คือ ตลาดเงิน (money market) และตลาดทุน (capital market) เป็นภาคที่มีบทบาท

ในการสนับสนุนภาคที่แท้จริง (real sector) ซึ่งได้แก่ ภาคการผลิต การจ้างงาน การค้า และภาคครัวเรือน ให้ดำเนินธุรกรรมได้ตามเป้าหมายของแต่ละหน่วย เศรษฐกิจ ส่งผลให้ทั้งระบบเศรษฐกิจเติบโตและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมามีในอดีต ปรากฏว่ามีปัญหาในภาคการเงินอยู่เสมอ ๆ ดังนั้น แทนที่ภาคการเงินจะสนับสนุนภาคที่แท้จริงกลับมาเป็นอุปสรรคในการพัฒนาภาคที่แท้จริงเสียเอง ดังจะเห็นได้ว่า นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1971 – 2007 ได้เกิดวิกฤตทางการเงินในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้ง 392 ครั้ง แยกเป็นวิกฤตสถาบันการเงิน (ธนาคารพาณิชย์และสถาบันทางการเงินประเภทอื่น ประสบปัญหาหนี้เสีย ขาดสภาพคล่อง) จำนวน 124 ครั้ง วิกฤตค่าเงิน (ประเทศขาดแคลนดอลลาร์จำเป็นต้องลดค่าเงินอย่างรุนแรง หรือ นำไปสู่การเปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยน) จำนวน 205 ครั้ง และวิกฤตหนี้จำนวน 63 ครั้ง ในบางประเทศเกิดวิกฤตค่าเงินและวิกฤตธนาคารพร้อมกัน (twin crisis) จำนวน 42 ครั้ง บางประเทศเกิดวิกฤตทั้งสามพร้อมกัน (triple crisis) จำนวน 10 ครั้ง (ดูตารางที่ 1 ประกอบ) วิกฤตการเงินทั้ง 3 ประเภทที่เกิดขึ้น สุดท้ายก็จะนำไปสู่วิกฤตในภาคที่แท้จริงซึ่งสะท้อนจาก GDP หดตัวอย่างรุนแรง การว่างงานสูง และรายได้ของครัวเรือนตกต่ำ

ผลกระทบของวิกฤตทางการเงินที่เกิดขึ้นในแต่ละประเทศจะส่งผลต่อไปยังประเทศอื่นๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เนื่องจากประเทศทั่วโลกต่างเชื่อมโยงกันทั้งทางด้านการค้าและการเงิน เช่น วิกฤตการเงินที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ. 2551 หรือที่เรียกว่า “วิกฤตซับไพร์ (Subprime crisis)” ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ทั่วโลก สำหรับประเทศไทยได้เผชิญกับวิกฤตทางการเงินมาหลายครั้ง ครั้งที่รุนแรงที่สุดคือวิกฤตค่าเงินที่เกิดขึ้นพร้อมกับวิกฤตสถาบันการเงินในปี พ.ศ. 2540 หรือที่เรียกว่า “วิกฤตต้มยำกุ้ง” ทำให้อัตราการขยายตัวเศรษฐกิจ

หตุตัวลงร้อยละ 10 สาเหตุที่เกิดวิกฤตครั้งนี้มาจากหลายปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือ การบริหารจัดการที่ผิดพลาดของสถาบันการเงิน

ตารางที่ 1: ประเภทและจำนวนครั้งการเกิดวิกฤตการเงินระหว่างปี พ.ศ. 2514 – 2550

ประเภทวิกฤต	จำนวนครั้ง	ร้อยละ
วิกฤตธนาคารพาณิชย์	124	31.4
วิกฤตค่าเงิน	205	52.7
วิกฤตหนี้ต่างประเทศ	63	15.9
รวม	392	100.0

ที่มา: พัฒนามาจาก Laeven and Valencia (2008)

ประเทศต่างก็ตระหนักถึงภัยเศรษฐกิจที่เกิดจากภาคการเงิน จึงได้มีนโยบายและมาตรการหลาย ๆ ด้าน เพื่อที่จะป้องกันและรองรับปัญหาที่เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น สร้างสัญญาณเตือนภัย (warning system) โดยการติดตามดัชนีเศรษฐกิจที่สำคัญ ๆ ที่จะเป็นตัวชี้ นำถึงภาวะวิกฤต หรือ การทำให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีความรู้สมบูรณ์ รวมทั้งให้ทุกฝ่ายสามารถรับรู้ข้อมูลของแต่ละฝ่ายได้อย่างเท่าเทียม เช่น การจัดตั้งเครดิตบูโร หรือสถาบันจัดลำดับความน่าเชื่อถือ เป็นต้น ข้อมูลด้านปริมาณเงินฝากและปริมาณสินเชื่อของสถาบันการเงินนับว่าเป็นดัชนีนำ (leading indicators) ที่สำคัญ เพราะเป็นตัวบ่งชี้ถึงขนาดและทิศทางการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจว่าเป็นไปในทิศทางใดหรือมากเกินไปหรือไม่ สำหรับประเทศไทยที่ผ่านมา ได้มีการศึกษาภาคเงินในบ้านเราจำนวนมากและในหลายๆ ประเด็น แต่งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งเน้น การศึกษาตลาดเงินในระดับมหภาคคือภาพรวมของประเทศ งานศึกษาระดับจุลภาคคือระดับจังหวัดยังมีน้อย เพื่อเติมเต็มความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างตลาดเงินของประเทศไทยให้มีความสมบูรณ์ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็น

ประโยชน์ต่อภาครัฐและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง งานศึกษานี้จึงวัตถุประสงค์ 2 ประการ ประการแรก เพื่อศึกษาโครงสร้างเงินฝากและสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์รายจังหวัด ประการที่สอง เพื่อศึกษาปัจจัยกำหนดการฝากเงินกับธนาคารพาณิชย์และความต้องการสินเชื่อในระดับจังหวัด

เนื้อหาของบทความนี้แบ่งเป็น 4 ส่วนแรก นำเสนอกรอบความคิดทางทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา วรรณกรรมและตัวแบบที่ใช้ในการศึกษา ส่วนที่สองกล่าวถึงขอบเขตและข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ส่วนที่สาม นำเสนอผลการศึกษาของทั้ง 2 วัตถุประสงค์ และส่วนสุดท้าย บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย รายละเอียดในแต่ละส่วน มีดังนี้

แนวคิดด้านทฤษฎีและวิธีการศึกษา

โครงสร้างตลาดและวิธีการวัด

การศึกษาเพื่อเข้าใจโครงสร้างตลาด (market structures) ว่ามีระดับการแข่งขันหรือระดับการผูกขาดมากน้อยเพียงใด นับว่าเป็นประเด็นที่มีความสำคัญที่จะช่วยให้เข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในตลาด เช่น พฤติกรรมของผู้ประกอบการและผลการประกอบการของธุรกิจ และมีความสำคัญต่อภาครัฐในการกำกับดูแลพฤติกรรมของผู้ประกอบการที่จะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการรายอื่นหรือผู้บริโภค สำหรับการประยุกต์การศึกษาเรื่องโครงสร้างตลาดเข้ากับตลาดเงินมีการศึกษาอย่างกว้างขวางทั้งในและต่างประเทศ เช่น อนุสรณ์ สมทา (2553) Tushaj (2010) การศึกษาโครงสร้างตลาดเงินนอกจากจะเห็นระดับการแข่งขันแล้ว ยังช่วยให้เห็นความสมดุลของตลาดเงินและระดับความเสี่ยง ตัวอย่างเช่น งานศึกษาของ Bergstresser (2004) และ Beck and Jonghe (1013) เป็นต้น ในทางปฏิบัติ การ

วัดโครงสร้างตลาดแนวทางหนึ่งที่ยอมรับใช้วัดคือ การวัดการกระจุกตัวของตลาด (Market Concentration) ทั้งนี้ การกระจุกตัวของตลาดหมายถึง "ขนาด (size)" ที่ธุรกิจจำนวนหนึ่งได้ครอบครองเมื่อเทียบกับขนาดรวมทั้งหมดของตลาดหรืออุตสาหกรรมนั้นๆ “ขนาด” ที่ใช้วัดมีหลายประเภท เช่น ยอดขาย สินทรัพย์ การจ้างงาน เป็นต้น สำหรับการประยุกต์เข้ากับตลาดเงิน ขนาดของตลาด มักจะพิจารณาจาก เงินฝาก หรือ สินเชื่อ การวัดการกระจุกตัวของตลาดทำให้หลายวิธี การศึกษานี้ วัดการกระจุกตัวของตลาดสินเชื่อและเงินฝากรายจังหวัดโดยใช้ดัชนี “สัดส่วนการกระจุกตัว (concentration ratio (CR))” นอกจากจะคำนวณสัดส่วนการกระจุกตัวของสินเชื่อและเงินฝากแล้ว งานศึกษานี้ยังคำนวณอัตราส่วนสินเชื่อต่อเงินฝากของแต่ละจังหวัด เพื่อวิเคราะห์สถานะตลาดเงินของแต่ละจังหวัด

ปัจจัยกำหนดเงินฝากและสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์

การออม การบริโภค และการลงทุน เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจหรือตัวแปรทางเศรษฐกิจที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจให้ดำเนินไปสู่เป้าหมายสูงสุดคือ การพัฒนาชีวิตและความเป็นอยู่ของอย่างไรก็ตามทั้ง 3 ตัวแปรนี้มักผันผวน ซึ่งบางครั้งก็ไปทำร้ายระบบเศรษฐกิจ เช่น การบริโภคหรือการลงทุนที่มากเกินไปนำไปสู่เศรษฐกิจขยายตัวร้อนแรงมากเกินไป และนำไปสู่ภาวะเงินเฟ้อหรือ ถ้าหดตัวมากเกินไปนำไปสู่ภาวะเงินฝืด เศรษฐกิจถดถอย เป็นต้น ดังนั้น นักเศรษฐศาสตร์พยายามหาคำอธิบายถึงปัจจัยกำหนดการบริโภค การออมและการลงทุน เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการบริหารจัดการควบคุมให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม นักเศรษฐศาสตร์ยังมีความเห็นต่างกันถึงปัจจัยหลักที่กำหนดการออมของภาคครัวเรือนและการลงทุนของนักธุรกิจ ความเห็นต่างดังกล่าวแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือนักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิกและแนวร่วม กลุ่มที่สองคือสำนักเคนส์กลุ่มแรก เห็นว่าอัตราดอกเบี้ยเป็น

ปัจจัยหลักในการกำหนดการออมและการลงทุน และอัตราดอกเบี้ยเป็นปัจจัยที่ขับเคลื่อนให้การออมให้เท่ากับการลงทุน เคนส์ได้แสดงความเห็นแย้งดังกล่าวในหนังสือที่เขียนขึ้นในปี ค.ศ. 1936 “The General Theory of Employment, Money and Interest” เคนส์ให้นิยาม “การออม” หมายถึง รายได้ส่วนที่เหลือจากรายจ่ายเพื่อการบริโภค นอกจากนี้เคนส์เห็นว่า รายได้เป็นปัจจัยหลักในการกำหนดการบริโภค ดังนั้น การออมจึงขึ้นอยู่กับรายได้ไม่ใช่อัตราดอกเบี้ยตามที่สำนักคลาสสิกเชื่อ สำหรับการลงทุนนั้น เคนส์พิจารณาว่า ประสิทธิภาพส่วนเพิ่มของทุน (marginal efficiency of capital) เป็นปัจจัยหลักที่กำหนดการลงทุน ประสิทธิภาพส่วนเพิ่มของทุน ผลตอบแทนที่คาดหวังจากการลงทุน สำหรับปัจจัยสำคัญที่กำหนดประสิทธิภาพเพิ่มของทุนก็คือกระแสรายได้จากการลงทุน ซึ่งขึ้นอยู่กับราคาคะเน (expectation) ของนักลงทุนถึงรายได้ที่คาดว่าจะได้รับจากการลงทุน

การขัดแย้งเชิงทฤษฎีดังกล่าวนำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ในประเทศต่างๆ สำหรับในประเทศไทยมีงานศึกษาจำนวนมาก เช่น กุสธิดา มาลากุล (2538) ชัยณรงค์ ไพวิทยศิริธรรม (2539) สุมาลี พุกรอด (2548) ศึกษาปัจจัยกำหนดเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ ได้ข้อสรุปว่า รายได้ และอัตราดอกเบี้ย ทั้งสองปัจจัยกำหนดปริมาณเงินฝากอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับการศึกษานี้ได้ทดสอบสมมติฐานว่า อัตราดอกเบี้ยและรายได้เป็นปัจจัยกำหนดเงินฝากและสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ รายจังหวัดอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ โดยกำหนดตัวแบบสมการถดถอยปริมาณเงินฝากธนาคารพาณิชย์รายจังหวัดและสินเชื่อธนาคารพาณิชย์รายจังหวัด ตามสมการที่ (1) และ (2) ดังนี้

$$DEP_{ti} = a + b(GPP)_{ti} + c (RIR)_{ti} + uti \quad (1)$$

$$CRE_{ti} = a + b(GPP)_{ti} + c (RMLR)_{ti} + uti \quad (2)$$

โดยที่ DEP = ปริมาณเงินฝากรายจังหวัด (ล้านบาท) GPP = มูลค่าผลผลิตมวลรวมรายจังหวัด (ล้านบาท)

RIR = อัตราดอกเบี้ยเงินฝากแท้จริง (ร้อยละ) CRE = ปริมาณสินเชื่อรายจังหวัด (ล้านบาท)

RMLR = อัตราดอกเบี้ยเงินกู้แท้จริง (ร้อยละ)

ขอบเขตการศึกษาและข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ศึกษาข้อมูลรายจังหวัดทั้งหมด 76 จังหวัด (จังหวัดบึงกาฬรวมเข้ากับจังหวัดหนองคาย) ครอบคลุมช่วงศึกษาจำนวน 10 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2548 – 2557 โดยพิจารณาเฉพาะเงินฝากและสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์เท่านั้น ทั้งนี้เงินฝากของธนาคารพาณิชย์ ประกอบด้วย เงินฝากกระแสรายวัน เงินฝากประเภทออมทรัพย์ เงินฝากประจำ ตั๋วสัญญาใช้เงิน และบัตรเงินฝาก

สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ ประกอบด้วย เงินเบิกเงินเกินบัญชี เงินกู้ ตั๋วเงิน และเงินสินเชื่อประเภทอื่น ๆ ข้อมูลปริมาณเงินฝากและสินเชื่อจังหวัด อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 1 ปี และ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ MLR นำมาจากธนาคารแห่งประเทศไทย อัตราเงินเฟ้อรายจังหวัด นำมาจากสำนักดัชนีเศรษฐกิจการค้ากระทรวงพาณิชย์ และผลผลิตมวลรวมจังหวัด นำมาจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผลการศึกษา

โครงสร้างเงินฝากและสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์รายจังหวัด ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. โครงสร้างเงินฝากของธนาคารพาณิชย์รายจังหวัดในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (เปรียบเทียบระหว่างพ.ศ. 2548 และ 2557) ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง ดังจะเห็นได้จาก ลำดับของจังหวัดที่มีเงินฝากมากที่สุดถึงต่ำสุด รวมทั้งสัดส่วนเงินฝากของแต่ละจังหวัดไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ ในจำนวน 10 จังหวัดแรกที่มีเงินฝากสูงสุดยังคงเป็นจังหวัดชุดเดิม (ดูตารางที่ 3 ประกอบ) ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ชลบุรี ปทุมธานี เชียงใหม่ สงขลา นครปฐม นครราชสีมาและสมุทรสาคร ทั้ง 10 จังหวัดมีเงินฝากรวมกันคิดเป็นร้อยละ 81.40 และ 79.97 ของเงินฝากทั้งหมดจำนวน 6,162,926 และ 11,854,485 ล้านบาท ของปี พ.ศ. 2548 และ 2557 ตามลำดับ เฉพาะกรุงเทพจังหวัดเดียวมีเงินฝากเฉลี่ยทั้งสองช่วงเวลาคิดเป็นประมาณร้อยละ 63.7 ของเงินฝากรวม หรือถ้าพิจารณา 5 จังหวัดแรกที่มีเงินฝากมากที่สุด มีเงินฝากรวมกันคิดเป็นประมาณร้อยละ 75 ของยอดเงินฝากรวม จากโครงสร้างเงินฝากดังกล่าว สรุปได้ว่า เงินฝากรายจังหวัดมีการกระจุกตัว (concentration) ค่อนข้างสูง

2. เปรียบเทียบเงินฝากธนาคารพาณิชย์ของกรุงเทพและรายภูมิภาค (ดูตารางที่ 4 ประกอบ) พบว่า ทั้ง 2 ปีโครงสร้างไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ กรุงเทพจังหวัดเดียวมีสัดส่วนเงินฝากสูงสุดคือเฉลี่ยประมาณร้อยละ 63 รองลงมาคือ ภาคกลาง เฉลี่ยประมาณร้อยละ 20 สำหรับภาคใต้ ภาคตะวันออกเหนือและภาคเหนือ มีสัดส่วนไม่ค่อยแตกต่างกันมากนัก รวมกันทั้งหมดเฉลี่ยประมาณร้อยละ 15.5

3. ลักษณะโครงสร้างสินเชื่อบริการรายจังหวัดเหมือนกับโครงสร้างเงินฝากรายจังหวัด คือ มีการกระจุกตัวสูง ดังจะเห็นว่า ใน 10 จังหวัดแรกที่มีสินเชื่อสูงสุดมีสัดส่วนสินเชื่อรวมกันคิดเป็นร้อยละ 84.77 และ 82.65 ของจำนวนสินเชื่อทั้งหมด 5,551,424 และ 12,532,855 ล้านบาท ของปี พ.ศ. 2548 และ 2557 ตามลำดับ จังหวัดที่มีสินเชื่อมากที่สุด 10 ลำดับแรกเป็นกลุ่มเดิม (ดูตารางที่ 5 ประกอบ)

ตารางที่ 3: เงินฝากธนาคารพาณิชย์รายจังหวัดใหญ่สุด 10 จังหวัดแรก ปี พ.ศ. 2548 และ 2557

จังหวัด	2548			2557		
	เงินฝาก (ล้านบาท)	ร้อยละ	ร้อยละ สะสม	เงินฝาก (ล้านบาท)	ร้อยละ	ร้อยละ สะสม
1. กรุงเทพมหานคร	4,000,172	64.91	64.91	7,419,274	62.59	62.59
2. สมุทรปราการ	200,331	3.25	68.16	396,213	3.34	65.93
3. นนทบุรี	177,291	2.88	71.04	422,184	3.56	69.49
4. ชลบุรี	150,188	2.44	73.48	367,238	3.01	72.50
5. ปทุมธานี	104,278	1.69	75.17	275,126	2.32	74.82
6. เชียงใหม่	94,808	1.54	76.71	198,897	1.67	76.49
8. สงขลา	80,908	1.31	78.02	164,912	1.39	77.88
7. นครปฐม	77,701	1.26	79.28	144,075	1.22	79.10
9. สมุทรสาคร	68,015	1.10	80.38	133,650	1.13	80.23
10. นครราชสีมา	63,347	1.03	81.41	129,919	1.09	81.32

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทยและจากการคำนวณ

ตารางที่ 4: เงินฝากธนาคารพาณิชย์จำแนกรายภูมิภาค ปี พ.ศ. 2548 และ 2557

	เงินฝากปี 2548 (ล้านบาท)	ร้อยละ	เงินฝากปี 2557 (ล้านบาท)	ร้อยละ
กรุงเทพ	4,000,172	64.91	7,419,274	62.59
ภาคกลาง	1,196,231	19.41	2,571,151	21.69
ภาคเหนือ	312,509	5.07	603,337	5.09
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	312,747	5.07	632,342	5.33
ภาคใต้	341,267	5.54	628,387	5.30
รวม	6,162,926	100.00	11,854,485	100.00

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทยและจากการคำนวณ

4. พิจารณาโครงสร้างสินเชื่อธนาคารพาณิชย์ของกรุงเทพและรายภูมิภาค พบว่า ทั้ง 2 ปีโครงสร้างไม่แตกต่างกัน ทั้งลำดับและสัดส่วนของสินเชื่อ กล่าวคือ กรุงเทพจังหวัดเดียวมีสัดส่วนสินเชื่อสูงสุดคือร้อยละ 73.53 ในปี พ.ศ. 2548 ลดลงเหลือร้อยละ 69.13 ในปี พ.ศ. 2557 รองลงมาคือ ภาคกลาง สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคเหนือ มีสัดส่วนสินเชื่อรวมกันร้อยละ 14 ในปี พ.ศ. 2548 และปรับเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเป็นร้อยละ 17 ในปี พ.ศ. 2557 (ดูตารางที่ 5 ประกอบ)

5. ผลการศึกษาโครงสร้างสัดส่วนของสินเชื่อต่อเงินฝากรายจังหวัด (แสดงในตารางที่ 6) พบว่า ใน พ.ศ. 2548-2557 สัดส่วนของสินเชื่อต่อเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ของประเทศไทยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.05 เปรียบเทียบกับช่วงก่อนเกิดวิกฤตปี พ.ศ. 2540 (คือช่วงปี พ.ศ. 2536 - 2540) สัดส่วนนี้มีค่าสูงถึง 1.32 แต่ถ้าเปรียบเทียบกับหลังวิกฤต คือช่วงที่ธนาคารพาณิชย์อยู่ในช่วงฟื้นฟู (2541 - 2547) สัดส่วนนี้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.95 เมื่อพิจารณาเป็นรายภาคพบว่า มี 2 ภาคที่มีสัดส่วนเกิน 1 ได้แก่ กรุงเทพมีค่าสัดส่วนเฉลี่ย 1.21 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่า 1.09 สำหรับภาคเหนือ ภาคกลางและภาคใต้มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 1 คือเท่ากับ 0.87, 0.62 และ 0.93 ตามลำดับ (ดูตารางที่ 7 ประกอบ) ข้อค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นว่า เงินออมส่วนเกินในจังหวัดภาคกลางและจังหวัดภาคเหนือจะไหลเข้าไปสนับสนุนความต้องการสินเชื่อส่วนเกินของกรุงเทพ

ตารางที่ 5: สินเชื่อธนาคารพาณิชย์รายจังหวัดใหญ่สุด 10 จังหวัดแรก ปี พ.ศ. 2548 และ 2557

จังหวัด	2548			จังหวัด	2557		
	สินเชื่อ (ล้านบาท)	ร้อยละ	ร้อยละ สะสม		สินเชื่อ (ล้านบาท)	ร้อยละ	ร้อยละ สะสม
1. กรุงเทพฯ	4,081,811	73.52	73.52	1. กรุงเทพฯ	8,663,587	69.13	69.13
2. ชลบุรี	113,058	2.03	75.55	2. ชลบุรี	331,626	2.65	71.78
3.			77.37	3.			
สมุทรปราการ	101,199	1.82		สมุทรปราการ	209,029	1.67	73.45
4. เชียงใหม่	77,957	1.40	78.77	4. ภูเก็ต	188,472	1.50	74.95
5. นนทบุรี	66,643	1.20	79.97	5. เชียงใหม่	185,209	1.48	76.43
6. สงขลา	66,608	1.19	81.16	6. นนทบุรี	168,293	1.34	77.77
7. ภูเก็ต	52,505	0.94	82.10	7. ปทุมธานี	158,443	1.26	79.03
8.			83.03	8.			
นครราชสีมา	51,858	0.93		นครราชสีมา	155,587	1.24	80.27
9. ปทุมธานี	51,310	0.92	83.95	9. สงขลา	151,434	1.21	81.48
10. ขอนแก่น	45,722	0.82	84.77	10. ขอนแก่น	146,769	1.17	82.65

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทยและจากการคำนวณ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความสมดุลระหว่างเงินฝากและสินเชื่อ ส่วนภาคใต้เกินดุลเงินออมเล็กน้อย แต่มีข้อสังเกตว่า นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 เป็นต้นมา ความต้องการสินเชื่อของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ได้เพิ่มขึ้นอย่างมากและต่อเนื่อง ทำให้เกิดการขาดแคลนเงินออมทั้งสองภูมิภาคนี้

ตารางที่ 6: สินเชื่อธนาคารพาณิชย์จำแนกรายภูมิภาคและกรุงเทพฯ ปี พ.ศ. 2548 และ 2557

	สินเชื่อปี 2548	ร้อยละ	สินเชื่อปี 2557	ร้อยละ
กรุงเทพฯ	4,081,811	73.53	8,663,587	69.13
ภาคกลาง	692,944	12.48	1,727,226	13.78
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	273,050	4.92	836,979	6.68
ภาคใต้	253,375	4.56	709,416	5.66
ภาคเหนือ	250,244	4.51	595,647	4.75
รวม	5,551,424	100.00	12,532,855	100.00

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทยและการคำนวณ

ตารางที่ 7: สัดส่วนสินเชื่อต่อเงินฝากธนาคารพาณิชย์จำแนกรายภูมิภาค ปี พ.ศ. 2548 - 2557

ปี	กรุงเทพฯ	ภาค กลาง	ภาคเหนือ	ภาค อีสาน	ภาคใต้	เฉลี่ยทั้ง ประเทศ
2548	1.02	0.56	0.80	0.87	0.74	0.90
2549	0.97	0.58	0.84	0.98	0.81	0.88
2550	1.03	0.61	0.85	1.05	0.87	0.93
2551	1.22	0.61	0.81	1.03	0.87	1.04
2552	1.31	0.61	0.79	1.01	0.89	1.09
2553	1.41	0.63	0.86	1.06	0.91	1.16
2554	1.48	0.67	0.92	1.13	0.94	1.21
2555	1.27	0.63	0.88	1.14	1.00	1.09
2556	1.23	0.67	0.97	1.26	1.13	1.09
2557	1.17	0.67	0.95	1.32	1.21	1.06
เฉลี่ย	1.21	0.62	0.87	1.09	0.93	1.05

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (ข้อมูล ณ สิ้นเดือนธันวาคม ของทุกปี)

ผลการคำนวณสมการเงินฝากธนาคารพาณิชย์รายจังหวัด

การคำนวณใช้ 2 ตัวแบบ ได้แก่ Fixed Effect Model (FEM) และ Random Effect Model (RFM) ผลการคำนวณทั้ง 2 ตัวแบบ แสดงในตารางที่ 8 จากการวิเคราะห์ค่าสถิติที่เกี่ยวข้องพบว่า ทั้ง 2 ตัวแบบให้ผลสอดคล้องกัน กล่าวคือ ผลผลิตมวลรวมรายจังหวัด (GPP) ซึ่งเป็นตัวแปรที่แทนรายได้เป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดปริมาณเงินฝากรายจังหวัด (มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันซึ่งสอดคล้องกับค่ากล่าวทางทฤษฎี ขณะที่ อัตราดอกเบี้ยเงินฝากแท้จริงไม่มีนัยสำคัญต่อการกำหนดปริมาณเงินฝากและมีความสัมพันธ์ในเชิงผกผัน ไม่สอดคล้องกับค่ากล่าวทางทฤษฎี โดยรวมสมการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเงินฝากกับปัจจัยกำหนดทั้ง 2 ตัวแบบอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากค่า R^2 มีค่าต่ำกว่า 0.5 ผลการคำนวณความยืดหยุ่นของเงินฝากต่อปัจจัยกำหนด 2 ช่วงเวลาคือ พ.ศ. 2548 และ 2557 ดังที่แสดงในตารางที่ 4.2 พบว่า ความยืดหยุ่นของเงินฝากต่อ GPP เท่ากับ 2.41 และ 2.05 ตามลำดับ จัดว่ามีค่าสูง ค่าความยืดหยุ่นลดลงเล็กน้อยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา สำหรับความยืดหยุ่นของเงินฝากต่ออัตราดอกเบี้ยแท้จริงมีค่าต่ำและลดลงในช่วง 10 ปีที่ทำการศึกษา คือมีค่าเท่ากับ 0.137 และ 0.014 ในปี พ.ศ. 2548 และ 2557 ตามลำดับ

ตารางที่ 8: ผลการคำนวณสมการเงินฝากรายจังหวัด

ตัวแปร	Fixed Effect Model (FEM)		Random Effect Model (REM)	
	ค่าสัมประสิทธิ์	t-statistics	ค่าสัมประสิทธิ์	t-statistics
ค่าคงที่	-71171.05	-13.32099	-8869.475	-3.208619
GPP	0.572677	16.98396	0.121260	20.86737
อัตราดอกเบี้ยเงินฝาก	-829.2414	-0.879989	-381.0059	-0.414847
R2	0.49		0.33	

ที่มา: จากการคำนวณ

หมายเหตุ การคำนวณตัวแบบ FEM กำหนดให้ค่าสัมประสิทธิ์ของแต่ละจังหวัดใช้ร่วมกัน ค่าคงที่แตกต่างกันไปแต่ละจังหวัด

ตารางที่ 9: ความยืดหยุ่นเงินฝากธนาคารพาณิชย์รายจังหวัดต่อปัจจัยกำหนด ปี พ.ศ. 2548 และ 2557

	เงินฝากรายจังหวัด	
	2548	2557
ความยืดหยุ่นต่อ		
GPP	2.41	2.05
อัตราดอกเบี้ยเงินฝาก	-0.137	-0.014

ที่มา: การคำนวณจากสมการ REM ณ. ระดับค่าเฉลี่ย

ผลการคำนวณสมการสินเชื่อบริษัท

การคำนวณใช้ทั้ง 2 ตัวแบบ แสดงในตารางที่ 10 พบว่า ให้ผลสอดคล้องกัน กล่าวคือ ผลผลิตมวลรวมรายจังหวัด (GPP) เป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดความต้องการสินเชื่อและมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับค่ากล่าวทางทฤษฎี ขณะที่ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้แท้จริงไม่มีนัยสำคัญต่อการกำหนดปริมาณสินเชื่อและมีความสัมพันธ์ในเชิงผกผัน ซึ่งสอดคล้องกับค่ากล่าวทางทฤษฎี

พิจารณาจากค่า R2 สมการโดยรวมแสดงความสัมพันธ์ของปริมาณสินเชื่อและปัจจัยกำหนดอยู่ในระดับปานกลาง ผลการคำนวณความยืดหยุ่นของสินเชื่อต่อปัจจัยกำหนด ดังที่แสดงในตารางที่ 11 พบว่า ความยืดหยุ่นของสินเชื่อต่อ GPP มีค่าสูงคือ 3.307 และ 4.178 สำหรับปี พ.ศ. 2548 และ 2557 ตามลำดับ สำหรับความยืดหยุ่นของสินเชื่อต่ออัตราดอกเบี้ยแท้จริงมีค่าต่ำแต่มี คือมีค่าเท่ากับ 0.071 และ 0.211 ในปี พ.ศ. 2548 และ 2557 ตามลำดับ ค่าความยืดหยุ่นทั้งสองประเภทยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วง 10 ปีที่ทำการศึกษา

ตารางที่ 10: ผลการคำนวณสมการสินเชื่อรายจังหวัด

ตัวแปร	Fixed Effect Model (FEM)		Random Effect Model (REM)	
	ค่าสัมประสิทธิ์	t-statistics	ค่าสัมประสิทธิ์	t-statistics
ค่าคงที่	-121951.5	-15.10423	-12521.91	-3.262155
GPP	1.051595	18.83478	0.193514	26.35147
อัตราดอกเบี้ย				
เงินกู้แท้จริง	-910.2712	-0.849716	-309.2125	-0.297589
R2	0.65		0.457	

ที่มา: จากการคำนวณ

หมายเหตุ: การคำนวณตัวแบบ FEM กำหนดให้ค่าสัมประสิทธิ์ของแต่ละจังหวัดใช้ร่วมกัน ค่าคงที่แตกต่างกันไปแต่ละจังหวัด

ตารางที่ 11: ความยืดหยุ่นสินค้าของธนาคารพาณิชย์รายจังหวัดต่อปัจจัยกำหนดปี พ.ศ. 2548 และ 2557

	สินเชื่อยุทธศาสตร์จังหวัด	
ความยืดหยุ่นต่อ	2548	2557
GPP	3.307	4.178
อัตราดอกเบี้ยเงินกู้แท้จริง	-0.071	-0.211

ที่มา: การคำนวณจากสมการ REM ณ ระดับค่าเฉลี่ยของแต่ละปี

บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผลการศึกษาพบว่ามีการการกระจุกตัวค่อนข้างสูงและไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเงินฝากและสินเชื่อยุทธศาสตร์อยู่ในกรุงเทพและจังหวัดปริมณฑล สะท้อนให้เห็นถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศที่ส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ที่กรุงเทพและจังหวัดปริมณฑล ดังจะเห็นได้จากสัดส่วนของมูลค่า GPP ของกรุงเทพและจังหวัดปริมณฑลคิดเป็นประมาณร้อยละ 60 ของ GDP หรือ ประมาณร้อยละ 90 ของภาษีทุกประเภทที่กรมสรรพากรและกรมสรรพสามิตมาจากกรุงเทพและจังหวัดปริมณฑล การที่ภาคการเงินและภาคที่แท้จริงมีการกระจุกตัวสูงดังกล่าว จึงสร้างความแตกต่างในการพัฒนาในแต่ละภูมิภาค รวมทั้งอาจสร้างความเสี่ยงให้กับระบบเศรษฐกิจไทย ดังนั้น การกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคและสู่ท้องถิ่นตามแผนปฏิรูปที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญจึงควรเร่งดำเนินการอย่างจริงจัง

2. ผลการศึกษา พบว่า รายได้เป็นปัจจัยกำหนดที่สำคัญ ขณะที่อัตราดอกเบี้ยไม่ได้เป็นปัจจัยกำหนด ข้อค้นพบนี้ในเชิงทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ได้สนับสนุนคำกล่าวของเคนส์ที่เห็นว่าปัจจัยด้านรายได้เป็นปัจจัยหลักในการกำหนดการออมและการบริโภค ไม่ใช่อัตราดอกเบี้ยดังที่สำนักคลาสสิกและแนวร่วมให้ความสำคัญ

3. เนื่องจากปัจจัยด้านดอกเบี้ยมีนัยสำคัญน้อยในการกำหนดเงินฝากและสินเชื่อ รวมทั้งมีค่าความยืดหยุ่นต่ำในการกำหนดเงินฝากและสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ ดังนั้น มาตรการด้านอัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารแห่งประเทศไทยนำมาใช้ในการรักษาเสถียรภาพด้านราคาจะมีประสิทธิภาพน้อย ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่เกิดภาวะเงินเฟ้อที่เกิดจากการขยายตัวของอุปสงค์ การแทรกแซงให้อัตราดอกเบี้ยในตลาดเงินปรับตัวสูงขึ้น โดยผ่านการขึ้นอัตราดอกเบี้ยนโยบายจะมีผลต่อการเพิ่มเงินออมและลดสินเชื่อได้น้อย ดังนั้น ธนาคารชาติควรใช้นโยบายอื่นๆ มาประกอบในการควบคุมเงินเฟ้อ เช่น มาตรการควบคุมสินเชื่อ หรือ มาตรการด้าน prudential measurements

4. การศึกษานี้มีข้อจำกัดที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ช่องทางการออมของประชาชนและช่องทางการกักตุนของประชาชนและนักธุรกิจมีหลายช่องทาง นอกเหนือจากการธนาคาร เช่น ซื้อหุ้น หรือตราสารหนี้ หรือผ่านสถาบันการเงินอื่นที่ไม่ใช่ธนาคาร ซึ่งถ้านำช่องทางเหล่านี้มาพิจารณาอาจส่งผลกระทบต่อวิเคราะห์ได้

เอกสารอ้างอิง

กุลธิดา มาลากุล. (2538). *ความยืดหยุ่นของอัตราดอกเบี้ยต่อเงินออมในระดับธนาคารพาณิชย์ไทย*. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชัยณรงค์ ไพวิทยศิริธรรม. (2539). *ปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินฝากของธนาคารพาณิชย์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุมาลี พุกรอด. (2548). *ปัจจัยที่มีผลต่อการระดมเงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย*. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อนุสรณ์ สมทา. (2553). *โครงสร้างตลาดและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อปริมาณการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ไทย*. สารนิพนธ์ หลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์การจัดการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Beck, T., & Jonghe, D. O. (2013). Lending concentration, bank performance and systematic risk: exploring cross-country variation. Washington, D.C.: World Bank.

Bergstresser, D. (2004). *Market concentration and commercial bank loan portfolios*. Boston, MA: Harvard Business School.

Laeven, L., & Valencia, F. (2008). *Systematic banking crises: A new database*. IMF Working Paper, WP/08/224. Washington, D.C.: IMF.

Tushaj, A. (2010). *Market concentration in the banking sector: Evidence from Albania*. Bamberg Economic Research Group on Government and Growth, Bamberg University, Working Paper No. 73.